

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Ұлттық құндылықтар негізінде мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу және оқыту.

ЖАРИЯЛАНДЫ
26.09.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/182641/>**Берімбетова Раушан Жаппарбергенқызы**

Қызылорда облысы

Шиелі ауданы

КМҚК «№1 Аққайың бөбекжай-бақшасы»

тәрбиеші

КІРІСПЕ

Мектеп жасына дейінгі кезең – баланың жан-жақты дамуының, оның ішінде адамгершілік, мәдени және рухани құндылықтарды бойына сіңірудің ең қолайлы шағы. Бұл кезеңде бала санасы ақ парақтай болғандықтан, оған қандай тәрбие мен білім берілсе, болашақта соның жемісін береді. Сондықтан мектепке дейінгі ұйымдарда балаларды ұлттық құндылықтарға сүйене отырып тәрбиелеу – қоғам алдындағы аса маңызды әрі жауапты міндеттердің бірі.

Ұлттық құндылықтар – халықтың ғасырлар бойы жинақтаған тәжірибесі мен асыл мұрасы. Ол тарихтан, мәдениеттен, дәстүрден, тіл мен өнерден, тұрмыс-тіршіліктен бастау алады. Әрбір мақал-мәтел, әрбір әдет-ғұрып, әрбір халық ойыны – жас ұрпақ үшін тәрбиенің қайнар көзі. Ұрпақтан-ұрпаққа жеткен осы қазынаны бала бойына сіңіру арқылы біз олардың ұлттық рухын көтеріп, өз халқының мәдениеті мен дәстүрін құрметтеуге баулимыз.

Сонымен қатар ұлттық құндылықтарды ерте жастан үйрету – баланың отансүйгіштік сезімін қалыптастырып, туған жеріне деген сүйіспеншілігін арттырады. Өзінің кім екенін, қай халықтың перзенті екенін сезінген бала болашақта елінің абыройын асқақтатар азаматқа айналады. Сондықтан ұлттық тәрбиенің бастауын мектеп жасына дейінгі кезеңнен бастау – болашаққа салынған ең берік іргетас.

Негізгі бөлім

1. Ұлттық тәрбие - рухани дамудың негізі

Баланың ұлттық сана-сезімі ең алдымен күнделікті өмірдегі қарапайым әрекеттерден қалыптасады. Ол үшін тәрбиеші балаға халықтың тұрмыс-тіршілігі, дәстүрлері мен мәдениеті жайлы түсінікті тілде әңгімелеп, нақты мысалдар арқылы үйретуі қажет.

Мысалы, дастарқан басында үлкенге орын беру, амандасуды үйрету, ұлттық тағамдардың дайындалуын көрсету – бала үшін тәрбиелік мәні зор тәжірибе. Сондай-ақ, балаларға арналған жеңіл ұлттық ойындар мен тақпақтар арқылы адалдықты, еңбексүйгіштікті, достықты бағалауды үйретуге болады.

Ал бесік жыры сияқты қарапайым әуендер мен халық әндерінің әдемі әуені баланың жүрегіне мейірім мен жылулық сыйлайды. Осылайша бала ұлттық тәрбиенің мәнін күнделікті өмірден көріп, табиғи түрде бойына сіңіреді.

2. Дәстүр мен әдет-ғұрыптың тәрбиелік маңызы

Ұлттық дәстүрлер – халық тәрбиесінің қайнар көзі. «Наурыз» мерекесін тойлау, «Тұсау кесу», «Атқа мінгізу» сияқты салт-жораларды балаларға көрсету арқылы олардың бойында үлкенге құрмет, кішіге қамқорлық, табиғатқа деген сүйіспеншілік қалыптасады. Тәрбиеші бұл дәстүрлердің мәнін түсіндіріп қана қоймай, балаларды іс жүзінде қатыстырып отырса, олар ұлттық болмысты өз тәжірибесі арқылы меңгереді.

3. Ұлттық ойындар - дене мен рухты шыңдаушы құрал

Қазақтың «Ақ серек, көк серек», «Арқан тартыс», «Асық ойыны», «Алтыбақан» сияқты ұлттық ойындары баланың қимыл-қозғалысын дамытып қана қоймайды, сонымен бірге достыққа, ұйымшылдыққа, ептілік пен батылдыққа тәрбиелейді. Ұлттық ойындар балалардың қызығушылығын арттырып, бір-бірімен қарым-қатынасын нығайтады. Осындай ойындарды күнделікті тәрбие жұмысына енгізу – ұлттық құндылықтарды өмірдің ажырамас бөлігіне айналдырудың тиімді жолы.

4. Ұлттық қолөнер мен өнерді меңгерудің әсері

Балаларға ұлттық ою-өрнектерді таныстыру, кілем тоқу, кесте тігу, ағаш ою сияқты дәстүрлі өнер түрлерін көрсету – олардың эстетикалық талғамын дамытады. Шағын шығармашылық тапсырмалар арқылы бала қазақтың әсемдікке, әдемілікке деген көзқарасын бойына сіңіреді. Сонымен қатар ұлттық аспаптармен танысу, домбыраның үнін тыңдау – олардың музыкалық қабілетін жетілдіреді, ұлттық рухын көтереді.

5. Тәрбиеші мен ата-ананың бірлескен еңбегі

Ұлттық құндылықтарға баулу жұмысы тек балабақшада ғана емес, отбасында да жалғасуы тиіс. Егер тәрбиеші мен ата-ана бір бағытта жұмыс істесе, бала алған тәлімін күнделікті өмірде бекіте түседі. Мысалы, ата-ана үйде ұлттық тағамдар әзірлеу, мақал-

мәтел айту, дәстүрлерді көрсету арқылы тәрбиешінің еңбегін жалғастырады. Осылайша бала ұлттық құндылықтарды тек сырттай емес, өмірдің шынайы тәжірибесінде сезініп өседі.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, ұлттық құндылықтар негізінде мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу – болашақ ұрпақты елін, жерін, тілін құрметтейтін азамат етіп қалыптастырудың ең сенімді жолы. Халықтың тарихы мен дәстүрін бойына сіңірген бала өз болмысын терең сезініп, рухани тұрғыдан бай болады.

Тәрбиеші мен ата-ана бірігіп, ұлттық құндылықтарды баланың күнделікті өміріне енгізгенде ғана шын мәніндегі толыққанды тәрбие беріледі. Ұлттық болмысты дәріптеу арқылы біз балалардың жүрегіне отансүйгіштік сезімін, адалдық пен мейірімділікті ұялатып, болашақ қоғамның рухани бай әрі мәдениетті азаматтарын тәрбиелейміз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. **Әбдіғаппарова Ұ. А.** *Мектепке дейінгі педагогика.* – Алматы: «ҚазҰПУ баспасы», 2018.
2. **Сейсенбаева Б.** *Мектепке дейінгі балаларға ұлттық тәрбие беру жолдары.* – Астана: «Фолиант», 2017.
3. **Қалиев С.** *Қазақ этнопедагогикасының теориялық негіздері мен тарихы.* – Алматы: Рауан, 1998.
4. **Сарыбайқызы Н.** *Мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеуде халық ауыз әдебиетін қолдану.* – Алматы, 2015.
5. **Қожахметова К.Ж.** *Мектепке дейінгі ұйымдарда этнопедагогиканы пайдалану әдістемесі.* – Алматы, 2019.